INTERPRETAREA ÎN LIMBAJUL MIMICO-GESTUAL ÎN CADRUL PROGRAMELOR AUDIOVIZUALE: EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

INTERPRETATION IN MIME-GESTURAL LANGUAGE WITHIN AUDIOVISUAL PROGRAMS: EXAMPLES OF BEST PRACTICES

Vitalie GUȚU, doctorand, lect.univ.,

Universitatea de Stat din Moldova

ORCID ID: 0000-0002-8398-7909

REZUMAT: *În cadrul programelor audiovizuale proprii, furnizorii vor reda imaginea feței și a mâinilor interpretului în limbaj mimico-gestual pe cel puțin 1/3 din ecran. Astfel, dacă am împărți imaginar ecranul în 3 părți egale, atunci imaginea interpretului ar trebui să ocupe una dintre aceste părți.*

Cuvinte-cheie: *limbajul semnelor, program audiovizual, persoane hipoacuze, deficiențe de auz, mimico-gestual*

ABSTRACT: *In their own audiovisual programs, providers will display the face and hands of the sign language interpreter on at least 1/3 of the screen. Therefore, if the screen is imagined to be divided into three equal parts, the image of the interpreter should occupy one of these parts.*

Keywords: *sign language, audiovisual program, hearing-impaired individuals, hearing disabilities, mimico-gestural language*

Introducere

Interpretarea în limbajul mimico-gestual a conținuturilor audiovizuale reprezintă elementul de bază al asigurării accesului egal la informație pentru persoanele cu deficiențe de auz, contribuind astfel la promovarea incluziunii sociale și a drepturilor fundamentale ale omului. În contextul în care fluxurile informaționale, ce iau forma produselor audiovizuale, se dezvoltă continuu, intervine necesitatea adaptării acestor programe, fie vorba despre buletine de știri, emisiuni de divertisment, documentare, talk-show-uri etc., la nevoile persoanelor cu deficiențe de auz, prin asigurarea interpretării mimico-gestuale. Astfel, demersul științific actual este axat pe trei dimensiuni majore care au misiunea de a reliefa problema cercetării. În această ordine de idei, identificăm următoarele direcții de analiză:

- gradul de accesibilitate pentru persoanele cu deficiențe de auz în media audiovizuală;
- rolul limbajului mimico-gestual în asigurarea coerentă a mesajului audiovizual;
- bune practici în domeniu, pentru a asigura un acces echitabil la informație.

Context

Mesajele informaționale în media audiovizuală, de regulă, sunt livrate pentru persoanele cu auz. În aceste condiții, oamenii din comunitățile hipoacuzice duc lipsă majoră de conținuturi special dedicate lor sau interpretate în limbajul semnelor. Profesorul universitar, Oleksandr Horlachov în lucrarea *Importanța limbajului mimico-gestual în viața unei persoane cu deficiențe de auz, notează că* „Fluxul de informații este furnizat într-o formă exclusiv verbală, iar relațiile interpersonale, în cadrul cărora persoanele cu deficiențe de auz din propria lor microsocietate a surzilor folosesc gesturi, se bazează pe forme de comunicare dactilice și mimico-gestuale. Totuși, o problemă semnificativă este transmiterea informațiilor către persoanele surde și cu deficiențe de auz. Prin urmare, persoanele cu deficiențe de auz, private de multe surse de informație, se bazează doar pe limbajul dactilic, mimico-gestual și pe limbajul semnelor" [1, p. 25]. Importanța accesibilității pentru persoanele cu deficiențe de auz în media audiovizuală devine una eminamente esențială. Acest lucru rezidă din aderența la principiile incluziunii și echității sociale. În context, se impune explicarea unor concepte de bază a ceea ce numim limbaj mimico-gestual (LMG).

Dicționarul *Merriam-Webster* oferă câteva definiții ale limbajului mimico-gestual. Astfel, autorul Oliver Sacks consideră că LMG reprezintă „oricare dintre diferitele limbaje formale care utilizează un sistem de gesturi ale mâinilor și poziționarea acestora în raport cu partea superioară a corpului, expresii faciale, posturi corporale și dactilografie manuală, în special pentru comunicarea de către și cu persoanele surde" [2]. Autorul Mark Prigg, în cadrul aceluiași dicționar *Merriam-Webster* relevă conceptul limbajului semnelor care „se bazează în principal pe mâinile semnatarului, dar expresiile faciale și mișcările corpului sunt de asemenea importante" [3].

În același timp, din *Ghidul metodologic pentru învățarea limbajului mimico-gestual în Republica Moldova,* desprindem următoarea noțiune a LMG: „Limbajul mimico-gestual constituie principala formă de comunicare a persoanelor cu dizabilități de auz. Este un important sistem comunicațional în cultura acestora, dar și în programele educaționale care-i are în calitate de beneficiari drept grup-țintă" [4, p. 15]. Astfel, LMG reprezintă un sistem vizual și gestual de comunicare cu și între persoanele cu deficiențe de auz. În contextul de față, rolul interpretului mimico-gestual este unul primordial, pentru că este poziționat ca un transmițător al mesajelor vorbite în limbaj vizual, facilitând accesul la informație.

Starea actuală a accesibilității audiovizuale în Republica Moldova pentru persoanele cu deficiențe de auz

Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, adoptat la data de 8 noiembrie 2018, în articolul nr. 16, stipulează în mod clar că, „persoanele cu dizabilități de văz sau auz au dreptul de acces la serviciile media audiovizuale. Furnizorii de servicii media asigură respectarea dreptului prevăzut la alin. (1), în funcție de posibilitățile tehnologice și economice. În cadrul serviciilor de televiziune, furnizorii naționali și regionali de servicii media sunt obligați:

a) să interpreteze în limbajul mimico-gestual sau prin titrare sincron cel puțin un program audiovizual de știri din timpul zilnic de emisie;

b) să interpreteze în limbajul mimico-gestual sau prin titrare sincron programele audiovizuale de importanță majoră în întregime ori rezumatele acestora;

c) să interpreteze în limbajul mimico-gestual cel puțin 60 de minute din timpul lunar de emisie al serviciului media audiovizual;

d) să informeze anticipat publicul despre timpul de difuzare a programelor audiovizuale indicate la lit. a)–c) " [5]. În aceeași ordine de idei, Consiliul Audiovizualului din Republica Moldova a aprobat, la data de 1 martie 2024, regulamentul în ceea ce privește conținuturile audiovizuale. Astfel, **Capitolul VI** - Accesul persoanelor cu dizabilități de văz sau de auz la serviciile media audiovizuale – stipulează, începând cu punctul 173 până la 179, inclusiv, prevederi clare, prin care furnizorii de servicii media sunt obligați să asigure:

„...175. Conținuturile audiovizuale destinate persoanelor cu necesități speciale sunt difuzate astfel ca, în cazul asigurării interpretării în limbaj mimico-gestual, redarea imaginii feței și a mâinilor interpretului să fie în mărime de cel puțin 1/3 din ecran (plasată în partea dreaptă a ecranului). **176**. Furnizorii de servicii media redau simultan, în cadrul programelor audiovizuale, și imaginea feței, și a mâinilor interpretului în limbaj mimico-gestual, atunci când acesta este prezent la următoarele evenimente: 1) comunicări oficiale ale autorităților publice cu privire la starea de urgență, de asediu și de război; 2) evenimente oficiale ale autorităților publice; 3) evenimentele din perioada electorală. **177.** Pentru a asigura accesul la servicii media audiovizuale a persoanelor cu dizabilități de văz, furnizorii de servicii media de televiziune asigură corelarea imaginii de pe ecran cu fundalul sonor, în următoarele categorii de programe audiovizuale: 1) buletine de știri; 2) meteo." [6].

De regulă, interpretarea în limbajul mimico-gestual a programelor audiovizuale se realizează în cadrul buletinelor de știri. Trebuie să specificăm faptul că, din lipsa acută de interpreți/translatori în limbajul semnelor, mulți furnizori de servicii media din Republica Moldova apelează la titrare sincron al produselor informative audiovizuale. „Persoanele cu dizabilități de auz se confruntă cu numeroase obstacole în accesarea și înțelegerea conținutului audiovizual, ceea ce provoacă marginalizarea lor și limitarea participării lor la viața social-culturală" [7, p.138].

Sursa foto 1: consiliulaudiovizualului.md

În țara noastră sunt estimativ cinci mii de persoane cu deficiențe de auz. Potrivit extrasului din Registrul de Stat al interpreților și traducătorilor autorizați, la ora actuală sunt 22 de interpreți în limbajul mimico-gestual. „Astfel un interpret asigură translarea în LMG pentru 227 de persoane cu deficiențe de auz din Republica Moldova. Media în Uniunea Europeană arată că un interpret în LMG asigură translarea pentru 70-100 de persoane cu deficiențe de auz, iar în Finlanda unui interpret în limbajul semnelor îi revin 30 de oameni cu probleme de auz" [8].

Exemple de bune practici

Doar două posturi de televiziune din Republica Moldova, cu acoperire națională, asigură interpretarea conținutului informativ audiovizual în limbajul mimico-gestual pentru persoanele cu deficiențe de auz. Este vorba despre postul public de televiziune „Moldova 1" și „TVR Moldova". Astfel, la „Moldova 1" buletinul informativ de la ora 13:00, de luni până vineri, este destinat și persoanelor cu dizabilități de auz. Fiecare jurnal de știri începe cu un disclaimer sau simbol identificabil prin avertizări verbale și afișări statice și lizibile pe ecran, precum că acest conținut audiovizual este și pentru oamenii cu deficiențe de auz.

Sursa foto 2: captură de ecran, postul public de televiziune „Moldova 1"

Programul informativ de la ora 13:00, la postul public de televiziune, are o durată de aproximativ 25-30 de minute. Pe parcursul ediției, atât prezentările moderatorului din studio, cât și materialele jurnalistice sunt asistate/interpretate în limbajul mimico-gestual de un interpret autorizat.

Sursa foto 3: captură de ecran, postul public de televiziune „Moldova 1”

Același timp de simbol identificabil că programul de știri de la ora 18:00, de la „TVR Moldova”, avertizează că telejurnalul este dedicat și persoanelor cu deficiențe de auz.

Sursa foto 4: captură de ecran, postul public de televiziune „TVR Moldova”

Telejurnalul de la ora 18:00 – principalul buletin informativ al zilei – la postul de televiziune „TVR Moldova”, are o durată de aproximativ 45 de minute. Pe parcursul ediției, la fel, atât prezentările moderatorului din studio, cât și materialele jurnalistice sunt asistate/interpretate în limbajul mimico-gestual de un interpret autorizat.

Sursa foto 5: captură de ecran, postul public de televiziune „TVR Moldova”

Concluzii și recomandări

Lucrarea de față vine să puncteze o dată în plus necesitatea stringentă ca numărul programelor audiovizuale din peisajul media autohton interpretate în limbajul mimico-gestual să fie în creștere. De asemenea, toți furnizorii de servicii media să respecte normele regulamentului privind conținuturile audiovizuale ce se referă la accesul persoanelor cu dizabilități de văz sau de auz. În același timp, se simte o lacună din perspectiva asigurării cu interpreți în limbajul mimico-gestual, în contextul în care la numărul de circa cinci mii de oameni cu probleme de auz sunt doar 22 de translatori specializați. Printre recomandări, putem enumera câteva segmente la care urmează să se pună un accent sporit, de exemplu:

- reglementarea explicită a cerințelor pentru televiziunile publice și private, în privința asigurării conținuturilor audiovizuale în limbajul mimico-gestual;
- realizarea parteneriatelor durabile cu *Asociațiile persoanelor cu dizabilități de vorbire și auz,* în vederea creării unor conținuturi/programe/emisiuni audiovizuale accesibile persoanelor cu deficiențe de auz (principiul de baza al Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități este - nimic pentru noi, fără noi!);
- formarea interpreților/translatorilor specializați, prin oferirea de cursuri destinate special pentru mediul audiovizual.

Referințe bibliografice:

1. HORLACHOV, O. The significance of mimic-gesture speech in the life of a person with hearing impairment.. In: Evoluția sistemului național al învățământului special și incluziv ca proces unitar teoretico-praxiologic în câmpul educațional european :: 50 de ani de activitate a Catedrei Psihopedagogie și Psihopedagogie specială, Ed. 1, 2 decembrie 2022, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2023, pp. 24-30. ISBN 978-9975-46-732-2.

2. Dicționarul Merriam Webster. Disponibili: https://www.merriam-webster.com/dictionary/sign%20language#dictionary-entry-1.Accesat [04.12.2024]

3. IBIDEM

4. Ghid metodologic pentru învățarea limbajului mimico-gestual în Republica Moldova / Alianța INFONET, Asoc. Surzilor din Rep. Moldova; resp. ed.: Ruslan Lopatiuc; dir. de proiect: Victor Koroli. – Chișinău: S.n., 2016 (Tipogr. "Garamont Studio"). – 200 p. ISBN 978-9975-136-12-9.

5. *Codul serviciilor media audiovizuale a Republicii Moldova*. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138546&lang=ro. Accesat [04.12.2024]

6. Decizia nr. 61 din 01 martie 2024 cu privire la aprobarea Regulamentului privind conținuturile audiovizuale. Disponibil: https://consiliuaudiovizual.md/wp-content/uploads/2024/03/D.61-din-01.03.2024-Cu-referire-la-aprobarea-Regulamentului-privind-continuturile-audiovizuale.pdf. Accesat [04.12.2024]

7. COJOCARI, E. Audiovizualul în serviciul persoanelor cu dizabilități de auz și de vedere. adaptări și exemple de bune practici. In: Fenomene și tendințe în audiovizual. In Honorem Victor Moraru la 70 de ani, 7 decembrie 2023, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: 2023, Ediția 4, pp. 137-145. ISBN 978-9975-62-608-8.

8. Pro Accesibilitate, Pro Incluziune, Pro Democrație. Buletin informativ nr. II (3872024). Disponibil: https://as.md/storage/files/Anexa%2014.%20Buletin%20informativ%20(nr.38-2024).pdf. Accesat [04.12.2024]